

ALKOTÓMŰHELY

SZELESI ZOLTAN

SZABADKA ÉS SZEGED KÉPZŐMŰVÉSZETI KAPCSOLATAI

Szeged gazdasági és művelődési múltja azt tükrözi, hogy fejlődésében évszázadok óta nagy szerepet játszott e vidékkel való kereskedelmi s kulturális kapcsolata. Azoknak a stílusformáknak, melyek a nyugati és kelet-európai művészetekből egymásba áramlottak, Szeged volt az egyik közvetítő góca.

A Vajdaságnak és Szegednek régi, felújítandó hagyományai vannak már a barokk világ idejéből is. A képző- és iparművészeti értékekben gazdag szegedi görögkeleti szerb templomban olyan egyházi témájú festményeket találhatunk, melyeket részint a Szóregen született, XVIII. sz. végén működő festő, Illics Česljar Todor nevéhez kötődnek, aki főleg itt fejtett ki termékeny munkásságot. Továbbá a szegedi születésű, de 1773-ban Újvidéken letelepedett Blagovics Jánosnak is feltehetően vannak alkotásai a szegedi szerb templomban.

Szeged, a Tisza mentén fekvő város 1879-ben bekövetkezett árvíz-katasztrófáját sokan megfestették. E tragikus témát feldolgozó művészek közül a szerb származású Petrovics László az egyik legkiemelkedőbb festő. A Bécsben élő Petrovics közvetlenül az árvíz után Szegedre utazott, és a vízzel borított város különböző helyeiről vázlatokat készítve, ennek alapján az osztrák fővárosban dolgozta fel itteni élményeit. Négy hosszúkás méretű képét *Szegedi árvíz, 1879* cím alatt, a budapesti Múcsarnok 1881-es tavaszi tárlatán mutatta be. Ebből egyet a király, hármat pedig a város szerzett meg. Később mind a négy festmény a szegedi múzeumba került.

A szabadkai közgyűjteményben viszont magyar származású festőktől őrznek alkotásokat. Így — többek között — *Than Mór, Telcs Ede, Aczél Henrik, Nagy István, Nyilasy Sándor* és mások képeit, illetve szobrait.

Közelebb érve korunkhoz, a szegedi Nyilasyval kapcsolatban kell megemlítenünk, hogy a tizes évek végén Horgoson élt és ott festette egyéb képeivel együtt a *Napsütésben* című, egyik legnépszerűbbé vált alkotását, mely a szegedi múzeum tulajdonában van. Az 1919-es Magyar Tanácsköztársaság leverése után Szabadka adott otthont a Magyarországról odamenekült kommunista festőknek, így *Hódi Gézának* is, aki Szegedről emigrálva, 1925-ig Szabadkán élt. Ezek a haladó szellemű művészek *Oláh Sándorral, Balázs G. Arpáddal, Csóviccsal* és *Kopilovičtyal* együtt elindították Szabadkán a két világháború közötti képzőművészeti életet.

Az 1945 — vagyis a második világháború — utáni szegedi kiállító művészek sorából ki kell emelnünk az idősebb generációba tartozó *Baranyi Károly* szobrász-kerámikust, aki ma Újvidéken él, és a már említett szabadkai *Balázs G. Arpád* grafikust, akik egy ideig Szegeden működtek. Végezetül megemlítést kíván a délszláv *Kujundzsics Zs. Dezső* 1947 tavaszán Szegeden rendezett szobrászati kiállítása, mely a ma már szépen kibontakozott jugoszláv—magyar művészeti kapcsolatok elindítására adott reményt. Pontosan húsz évnek kellett azonban eltelnie, hogy a közben megszakadt Szabadka—Szeged közti képzőművészeti együttműködés 1967 tavaszán ismét meginduljon.

A két déli testvérváros közgazgatási, színházművészeti és irodalmi kapcsolatának öröndetes megteremtése után, a szabadkai és szegedi festők, szobrászok és iparművészek is kezét szoríthattak egymással és alkotásaikat cserekiállítások formájában városaik közönsége elé bocsát-

hatták. Jugoszláv barátaink részéről ez elsősorban — a közben elhunyt — Dévics Imréné, a Palicsi Képzőművészeti Találkozó volt igazgatójának köszönhető. A szegedi művészek 1967 áprilisában, a Szabadkai Téli Szalonban, májusban Becsén, júniusban pedig Újvidéken, a munkásegyetem szervezésében mutatták be anyagukat. A szabadkai művészek pedig ugyancsak 1967 májusában, a Szegedi Múzeum Képtárában állították ki alkotásaikat. Ezt követően, a szegedi múzeum jogkörébe tartozó szentesi és makói múzeumokban rendezték meg a szabadkaiak sikeres tárlatát.

A szabadkai és szegedi képzőművészek 1977 őszén eljutottak oda, hogy az 1967—1977 között eltelt időszakban kialakult, sőt elmélyült baráti, kollegiális — testvérvárosi alapokon nyugvó — kapcsolataiknak egy évtizedes fennállását ünnepelethették meg. E jubileum kapcsán felidéződik azok a sikeres szabadkai—szegedi tárlatcserék, melyek a mögöttünk levő évtized során jöttek létre. A kezdetben csoportos kiállítások — melyek Szilágyi Gábor és Pintér József művészeti vezetők kitűnő összműködésének eredményeként jöttek létre — a későbbiek során figyelemre méltó egyéni bemutatkozásokkal gazdagodtak. Így Szabadkán többek között Vinkler László, Pintér József, Tóth Sándor, Novák András és Cs. Pataj Mihály szegedi festők-szobrászok mutatták be önállóan alkotásaikat. Jugoszláv cserepartnereik közül pedig Radmila Radojević, Szilágyi Gábor, Kalmár Ferenc, Almási Gábor, Torok Sándor, valamint a jubileumi tárlatként vehető Dudás Antal és Ivan Jandrić kiállítása került legutóbb — azaz 1977 novemberében — a szegedi közönség elé.

Dudás Antal és Ivan Jandrić cserekiállításaként a szegedi képzőművészek kollektív anyaggal jelentkeztek 1977 novemberében a Szabadkai Városi Múzeum termeiben. Kiállításukat mind tematikai, mind stílusi és műfaji vonatkozásban a sokrétűség jellemezte. A huszonhárom képző- és iparművész több mint félszáz alkotását bemutató kiállításon részt vettek olyan szegedi művészek, akik a látott valóságot tárgyias realitásukban szemlélik. Velük együtt más felfogástú kollegáik viszont a természeti és társadalmi jelenségeket műveikben szubjektíven érzékeltették.

Ha tekintetbe vesszük a két testvérváros képzőművészeti arculatkülönbségét, úgy tárlataikat egybevetve azt állapíthatjuk meg, hogy míg a szegedi művészeknél inkább a valóságelvű megjelenítés a domináló, addig szabadkai társaiknál főleg az elvontabb ábrázolási nyelvezet hódított tért. Mindez nem azt jelenti, hogy a szabadkaiak között ne lenne realista szemléletű művész és a szegediek soraiból hiányoznának a modernizmus hívei.

Reméljük, hogy a szóban forgó — vagyis az 1977 őszén sikeresen lezajlott — jubileumi jellegű szabadkai—szegedi cserekiállítások nemcsak az 1967—1977 között eltelt eredményes évtizedet zárják le, de egyben biztosítást is jelentik az elkövetkezendő évekre szóló újabb és még kiteljesedtebb városközi művészeti feladatok emeltebb szinten történő megvalósításának is. A Vajdaság és a magyar Dél-Alföld régebbi művészettörténeti vonatkozásainak kutatásán kívül, e területek mai képzőművészeti életéről való párhuzamos informálás elengedhetetlen feladatnak látszik. A helyi műtörténészek és kritikusok cikkeinek publikációs cseréjére mindkét fél irodalmi és sajtószerveinek lehetőséget kell biztosítani. Szabadka és Szeged régebbi és újabb képzőművészeti kapcsolatairól szóló mostani vázlatos összefoglalásunk is e feladat megértésének és teljesítésének jegyében kapott helyet e lap hasábjain.

Úgy véljük, hogy művészeink egy évtized óta tartó eredményes együttműködése jelentős állomásnak tekinthető azon az úton, mely a tájegységileg s a történelmi múlt vonatkozásában annyira közel álló két testvérváros ábrázolóművészeti kapcsolatainak további kiszélesítéséhez vezet. Bizunk benne, hogy az elkövetkezendő években, mind a Szabadkai Városi Múzeum, illetve a Képzőművészeti Találkozó patinás termeiben, mind a Szegedi Múzeum Képtárában egyaránt ideális feltételek lesznek biztosítva, hogy városaink jövőbeni cserekiállításait az eddigieknél is sikeresebben mutathassuk be.